

Автор: Черуха Ірина Володимирівна,
учитель української мови й літератури,
спеціаліст вищої категорії, учитель-методист
Рівненської ЗОШ I-III ст. № 8

Тема. Василь Симоненко. Літературні казки. "Цар Плаксій та Лоскотон". Цікава сторінка з життя митця. Різні життєві позиції царя Плаксія і Лоскотона.

ТЛ: віршована мова, рима, строфа.

Ім'я уроку: Віддай людині крихітку себе! (Ліна Костенко).

Мета уроку:

- ознайомити учнів із цікавими сторінками з життя поета, змістом казки;
- пояснити значення понять *віршована мова, рима, строфа*, удосконалювати вміння виразно читати;
- розвивати логічне мислення, творчу уяву;
- виховувати позитивні риси характеру, оптимістичне бачення світу.

Цілі.

Учні знатимуть:

- окремі факти з життя поета;
- зміст виучуваної казки;
- суть понять *віршована мова, рима, строфа*;
- особливості виразного читання поетичних творів;
- *алгоритм проведення рефлексії наприкінці уроку.*

Учні вмітимуть:

- виразно читати казку, пояснити особливості віршованої казки (наявність рими);
- виділяти основні епізоди твору;
- розрізняти прозову і віршовану мову, добирати рими до певних слів;
- висловлювати особисте враження до зображуваного, проводити аналогії із сучасним життям;
- обґрунтовувати важливість для людини оптимістичного погляду на світ, вміння керувати своїми емоціями.

Тип уроку. Комбінований урок.

Обладнання: портрет В.Симоненка, виставка його творів, книги спогадів про поета.

Методи, прийоми, види, форми роботи: слово вчителя, психологічний тренінг, передбачення, "навчаючи – учусь", читання з коментуванням, спостереження над мовою твору, робота в парах, інсценізація казки, пошуки аналогій, "мікрофон", гронування.

Хід уроку

I. Мотиваційний етап.

1. Забезпечення емоційної готовності класу.

«Психологічний тренінг» (*Учитель звертає увагу учнів на екран телевізора і пропонує прочитати мовчки записаний у слайді текст.*)

Буду вчитися щодня!

Працюватиму наполегливо на уроці!

Знання примножать мої сили!

Знання принесуть мені успіх!

- А що ще, крім праці й знань, може принести людині успіх? (*Гарний настрій, хороші вчинки, впевненість у власних силах.*)

А допоможуть вам стати впевненими ці веселі смайлики (*графічні зображення людського настрою – на моніторі телевізора*), які бажають усім успіху.

2. Актуалізація суб'єктного досвіду.

- А який з вивчених вами жанрів літератури яскраво демонструє перемогу добра над злом, учить, виховує і дає корисні життєві настанови? (*Казка.*)

3. Актуалізація опорних знань.

- Чим відрізняється літературна казка від народної? (*Літературна казка складена письменником.*)

- Що їх єднає? (*Спільна будова (зачин, основна частина, кінцівка), наявність символічних образів, закінчуються перемогою добра над злом.*)

- Які літературні казки ви знаєте, як українські, так і народів світу?

- Чому письменники зверталися до жанру казки? (*Учать юне покоління добру, справедливості, гуманізму; застерігають від необдуманих вчинків.*)

- Наша мандрівка стежками відомих літературних казок продовжується.

Сьогодні ми відкриємо для себе світ життя Василя Симоненка і його героїв з казки "Цар Плаксій та Лоскотон". Цей твір письменник написав за одну ніч, а вже наступного дня читав своєму синочкові, першому "критикові" (*Запис теми уроку в зошити*).

II. Цілевизначення й планування.

1. Визначення цілей уроку в парах.

2. Колективне планування діяльності.

III. Опрацювання навчального матеріалу.

1. Озвучення й аналіз імені уроку.

- Як розумієте слова Ліни Костенко?

- Сподіваюся, життя В. Симоненка і його казка "Цар Плаксій та Лоскотон" стануть яскравим підтвердженням вашим міркуванням.

2. Знайомство з письменником.

- Його життя часто порівнюють зі спалахом блискавки – таким воно було яскравим і коротким. Доля відміряла В. Симоненку всього 28 років. Найкраще зможуть розповісти про поета ті, хто знав його особисто.

"Навчаючи – вчусь" (*робота зі змістом спогадів матері В. Симоненка Ганни Федорівни, учительки Демченко Уляни Миколаївни, поета і друга Миколи Сома*).

- Яким ви уявили В. Симоненка (*складання інформаційного трона: працьовитий, відповідальний, творчий, справедливий, серйозний, веселий, завзятий*).

3. Історія створення казки (*читання вчителем спогадів Олеся Симоненка, поетового сина*).

"Передбачення":

- Чи може ім'я людини свідчити про її вдачу?

- А якими рисами характеру, на вашу думку, наділені герої з іменами Плаксій і Лоскотон?

4. Робота зі змістом казки. Читання з коментуванням. Словникова робота: митарства, льох, аркан, посіпака, віроломний).

- Із допомогою кольорових олівців спробуйте відтворити життєву позицію Плаксія і Лоскотона та шляхом інсценізації у парах представити її, посилаючись на рядки з тексту (*П'ятикласники одразу усвідомлять, що головні герої казки – Плаксій і Лоскотон - різні за характерами, антиподи. Перший - уособлення зла, похмурості, песимізму; другий – добра, радості, оптимізму, тому кольорова гама буде контрастувати. З'ясування лексичного значення слів "антипод", "оптимізм", "песимізм"*).

Бесіда.

- Чи правильно в іменах героїв ми передбачили риси їхнього характеру?

- Чи випадково автор саме так їх назвав? (*Словесник зверне увагу учнів на вміння В. Симоненка добирати промовисті назви казкової країни та героїв. Зауважить, що слова Лоскотон, Плаксій, Сльозолий, Плакота – авторські новотвори (неологізми).*)

- На чьому боці симпатії автора? А ваші? Чому? (*"Мікрофон"*).

5. Опрацювання відомостей із теорії літератури.

Бесіда.

- Чим особлива казка "Цар Плаксій та Лоскотон" у порівнянні з раніше прочитаними літературними казками?

- Яка відмінність віршованої мови від прозової? (*Наявність рими. У зошиті учні запишуть, що **рима** – співзвучне закінчення рядків вірша; доберуть із твору приклади слів, що римуються: **діти-радіти; кавуни-сини; пух-вух і т.д.***).

- Ще однією особливістю віршованої мови є виділення у групу кількох (2-3-4 і більше) віршованих рядків, що називається **строфою** (запис визначення у зошит). А частини казки "Цар Плаксій та Лоскотон" називаються **строфоїдами**. (*Зауважити, що найтипівіша строфа – чотирирядкова; римуватися можуть не лише суміжні рядки, а й 1-й і 3-й та 2-й і 4-й. П'ятикласники самостійно знаходять приклади такого римування.*)

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап.

Бесіда.

- Які цілі ви ставили перед собою на уроці?

- Чи досягли їх? Що не вдалося, а над чим варто ще попрацювати?

- Що ви зрозуміли й дізналися нового?

- Що найбільше зацікавило й здивувало на уроці?

- Над чим змусила вас задуматися казка?

- Відрефлексуйте свою (і в парах) читацьку діяльність на уроці. Оцініть себе.

Домашнє завдання.

Обов'язкове загальне:

- виразно читати казку в ролях;
- дібрати із твору цитати для характеристики Плаксія, Лоскотона, Макаки (*звернути увагу на виразні художні засоби*).

Обов'язкове на вибір:

- а) сформулювати запитання для гри "вірю – не вірю";
- б) скласти римовану характеристику одного з героїв казки (*або загадку*).

За бажанням:

- а) намалювати портрети героїв казки;
- б) написати творчу роботу "Моя життєва позиція".